ТАБЛИЦА
с постъпилите в Комисията за регулиране на съобщенията становища по проект за изменение и допълнение на Тарифата за таксите, които се събират от Комисията за регулиране на съобщенията по Закона за електронните съобщения

Заинтересовани лица	Предложения	Статус	Мотиви
Общи бележки			
БТК ЕАД	Предприятието приветства предприетите действия по преразглеждане Тарифата за таксите, както по отношение на нейната структура, така и в частта определяне на размера на конкретни такси за ползване на ограничен ресурс - радиочестотен спектър. Осигуряване на достъпност до спектър в обхват 2.6 GHz от гледна точка на дължимите такси е от съществено значение за преодоляване на потенциалния проблем от забавяне темповете на проникване на мобилни широколентови услуги в България, включително по технология LTE, най-вече с оглед затрудненията, които държавата изпитва при освобождаването на обхват 800 MHz за ползване за граждански цели. На мнение е, че предложените изменения създават предпоставки за промяна в нагласата на предприятията, предоставящи електронни съобщителни услуги чрез наземни мрежи за включване в стратегиите за развитие на мрежата им и ползването на радиочестотен спектър от обхват 2.6 GHz, но все още поставят под съмнение постигането на целените резултати. Осигуряването на прозрачност и предвидимост в регулаторната среда е от съществено значение за постигането на оптимален бизнес климат и създаването на условия за устойчиви инвестиции. В тази връзка дружеството изразява притесненията си относно липсата на индикация от страна на КРС за преразглеждане на Тарифата за таксите в цялост, както по отношение на предоставяния за ползване радиочестотен спектър, така по отношение на предоставяния за ползване номерационен ресурс и съответно административната годишна такса контрол. В тази връзка няколко поредни години в рамките на обществените обсъждания на Тарифата за таксите предприятието е изразявало становище за преразглеждане на таксите на посочените два ограничени ресурса и такса контрол. В частност, по отношение на необходимостта от преразглеждане на таксите за предоставяне за ползване на национално значими номера с 8-цифрена дължина след въвеждане на закрито номеронабиране през 2011 г. предприятието е подавало становище всяка година. Призивите за преразглеждане на посочените такси - за ограничените	***Приема се по принцип***	Комисията за регулиране на съобщенията ще извърши анализ по предложенията на предприятието и ще предприеме действия по допълнително изменение на тарифата.

	ресурси и такса контрол през годините, в рамките на провежданите обществени обсъждания, КРС не е приемала на чисто формално основание. Видно от таблиците с постъпили становища регулаторният орган се е позовавал на факта, че конкретната такса „не е предмет на настоящото обществено обсъждане". Така предприятията са лишавани от възможността за активно и пълноценно участие в обществените обсъждания, което дружеството счита, че не е добра практика от страна на регулатора.		
„Теленор България" ЕАД	**I. Принципна позиция** Предприятието неведнъж е изразявало подкрепата си, когато КРС е подхождало към чувствителни и значими теми, спазвайки принципите за прозрачност, предвидимост и консултативност. Обсъждането на цената за ползване на честотния ресурс е важна част от изграждането на цялостен и последователен подход към ефективно усвояване на радиочестотния ресурс. Основни фактори при разпределянето, съответно желанието за инвестиция и реалните възможности за такава, са цените, необходимостта от гледна точка на услуги и търсене от страна на потребителите, както и техническите характеристики на предлагания спектър. Към момента в България цената на спектъра е все още прекомерно висока, в сравнение с другите икономически фактори и способността за поемане на инвестиции от участниците на пазара. В същото време, инвестирането в нов спектър, който е различен от вече притежавания от дадено предприятие, какъвто е случаят с обхват 2600 MHz, е свързан с големи и понякога неоправдани инвестиции в оборудване, строеж и легализация. А що се отнася до последното, то процедурите в България са бавни и скъпи. Важна характеристика на българския пазар на мобилни телекомуникационни услуги е липсата на достатъчно свободен спектър за развитието на висококачествени услуги, отговарящи на търсенето на пазара. Доклад на Cullen, посветен на Съществените въпроси в областта на навлизането на пазара, управлението на ограничените ресурси и общите въпроси, свързани с крайния потребител показа, че България е на последните места по освободен спектър като изостава значително от останалите европейски страни. На следващо място, добра практика, за да се постигне ефективното и ефикасно разпределение и използване на свободният спектър в 2600 MHz и да се гарантира защита интересите на потребителите и конкуренцията, би могло да бъде въвеждането на разумни ограничения за размера на придобития спектър. Така ще се предотврати опасността от презапасяване на някое от предприятията с конкретен спектър, непозволявайки на	***Приема се по принцип***	

	останалите да се възползват от него. Защитата на равнопоставеността и еднаквото третиране при други равни условия гарантира по-силна конкурентна среда, а тя винаги води до развити, както на пазарите на едро и дребно, така и на новите технологии и услуги. В този смисъл, добър подход би бил и прилагането на внимателно и подробно проучване на кандидатите за спектър и особено какво е тяхното финансово състояние. През последните няколко години бяхме свидетели на ситуации при разпределянето на честоти, които доведоха до неефективно използване на спектър, защото компаниите, на които той се дава не са нито способни да платят за него, нито да го използват на практика, за да предоставят услуги на потребителите. Междувременно, компаниите, които имат възможност да заплатят и да използват този спектър по най-добрият начин, нямат възможност да вземат съответните честоти и да предоставят по-добри услуги на всички потребители, тъй като спектърът е блокиран. Предвид техническите особености на спектъра в 2600 MHz, предприятието счита, че при предоставянето му не трябва да се налагат задължения за постигане на покритие. Честотите в този обхват са приложими като капацитетен слой в 4G мрежите, изградени в гъсто населената градска и градската среда. Като цяло, тази честота е кандидат при разширяване, когато това разширяване се основава на нуждата на потребителите и услугите. Задължение за постигане на покритие няма да бъде съобразено с реалната приложимост на обхвата 2600 MHz. **II. Икономическа обстановка и цена на честотите** Предприятието многократно е изразявало становището си относно високите нива на таксите за придобиване и ползване на радиочестотен спектър в България и с настоящото дружеството отново иска да обърне внимание на необходимостта от определяне на такси, съпоставими с тези в другите европейски страни и същевременно адекватни на състоянието на пазара на електронни съобщителни услуги в България. Счита, че така определените такси за придобиване на разрешение и ползване на ограничен ресурс са несъобразени със състоянието на телекомуникационния пазар в страната, както и с макроикономическата обстановка в България и следва да бъдат значително намалени. В противен случай, негативното влияние върху инвестициите в телекомуникационния сектор ще компрометира възможностите за предоставяне на потребителите на качествени услуги на конкурентни цени. В подкрепа на горното са следните обстоятелства: **А. Макроикономическа обстановка** Един от най-значимите индикатори за икономическо благосъстояние на		

дадена държава е брутният вътрешен продукт (БВП) на глава от населението, коригиран със стандарт на покупателната способност. По последни данни на Международния валутен Фонд (БВП на глава от населението в стандарти на покупателната способност 2016 г.), през 2016 г., по този показател България все още се намира на последно място в ЕС с малко над 20 000 $/човек (Фиг. 1). Изоставането на България от другите европейски икономики продължава да е осезаемо и логично, като това само по себе си е свързано с по-ниското ниво на потребителското търсене.

Фиг. 1. БВП на глава от населението в стандарти на покупателната способност – 2016 г.

За съжаление, потенциалът за „догонване“ на европейските икономики също не е на достатъчно високо ниво. Това става видно от ежегодния доклад на Световната банка “Doing Business 2018” (Доклад на Световната Банка „Doing Business 2018“ http://www.doinabusiness.ora/~/media/WBG/DoinaBusiness/Documents/Annual-Reports/Enalish/DB2018-Full-Report.pdf), според който към момента България заема 50-то място в класацията за най- добро място за правене на бизнес (Фиг. 2). Тази позиция на пръв поглед- не изглежда като слабо постижение на фона на извадката от 190 страни, включени в изследването. След един по-задълбочен поглед, обаче става ясно, че България постига ниско ниво, в сравнение с това на другите държави-членки на ЕС (значително под средното ниво). Притеснителен е и фактът, че страната ни през миналата година е регистрирала значителен спад (с цели 11 места) в класацията.

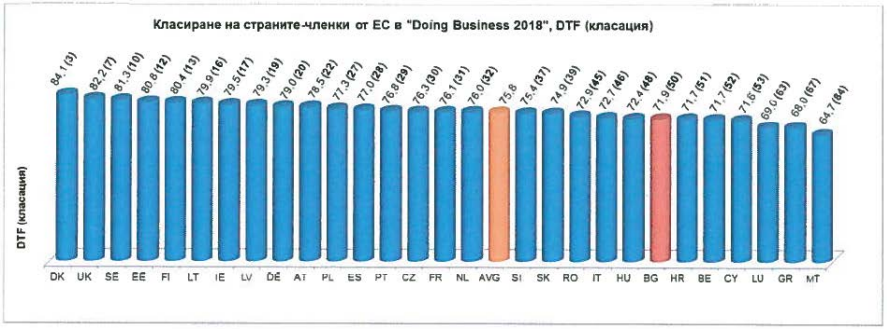

Фиг. 2. Класиране на страните-членки от ЕС в „Doing Business 2018", DTF –Distance to Frontier

За съжаление, липсата на достатъчна конкурентоспособност на българската икономика се потвърждава и от т.нар. „Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI 2018)", с който Европейската Комисия ежегодно проследява напредъка, отбелязан от държавите-членки по отношение на цифровизацията (Фиг. 3). Въпреки леките подобрения през предходната година, България запазва отново мястото си в списъка на най-зле справящите се страни, отчитайки слаби резултати.

Класация по индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) за 2018 г.

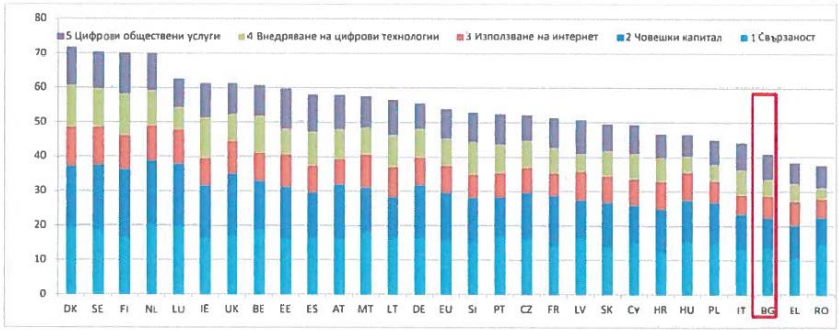

Фиг. 3. Класиране на страните-членки по DESI 2018

От друга страна, наблюдаваният през последните години ограничен приток на преки чуждестранни инвестиции в страната допринася за значителното намаление на делът на инвестициите в БВП, като от най-високата си стойност от 33 % през 2008 г., показателят се срива до скромните 18,6 % през 2016 г. За съжаление бързо обръщане на негативната тенденция не се очаква скоро. По предварителни данни на Eurostat, показателят е достигнал едва 19,2% през 2017 г. (Фиг. 4) (Eurostat).

Фиг. 4. Дял на инвестициите в БВП в България, %

Б. Телекомуникационен пазар в България

На фона на икономическата ситуация в страната, спадът в общия обем на пазара на електронни съобщения в България не е изненадващ. Фиг. 5 ясно илюстрира динамиката на този пазар, отчетена за периода 2002 - 2016. До 2008 г. индустрията бележи значителен ръст, обусловен от всеобщото бурно развитие на мобилните телекомуникации в световен мащаб и в частност - в България. Регистрираните годишни ръстове са над 10% (с изкл. на 2008 - 6%) и пазарът постепенно навлиза в своята зрялост. Към края на този период (2008 г.) вече са утвърдени три големи мобилни оператора, които разполагат със значителна кпиентска база и мобилната телефонна плътност в страната навлиза в период на насищане. 2009 г. бележи началото на дългия и все още продължаващ период на свиване на телекомуникационния пазар в България, който въпреки стабилизирането през последните години, все пак продължава да отчита спадове. Показателно е, че обемът на пазара през 2016 г. е с цели 30% по-нисък от най- високото ниво (пикът) през 2008 г. Факторите, водещи до този продължителен спад в приходите на операторите са достигането на зрялост на пазара, засилването на регулацията в сектора и не на последно място - все по-ожесточената конкуренция в сегмента на мобилните услуги (България е на едно от последните места в ЕС по ниво на показателя ARRPU - среден приход на дребно от абонат на мобилни услуги - Фиг. 6).

Фиг. 5. Обем на пазара на електронни съобщения в България

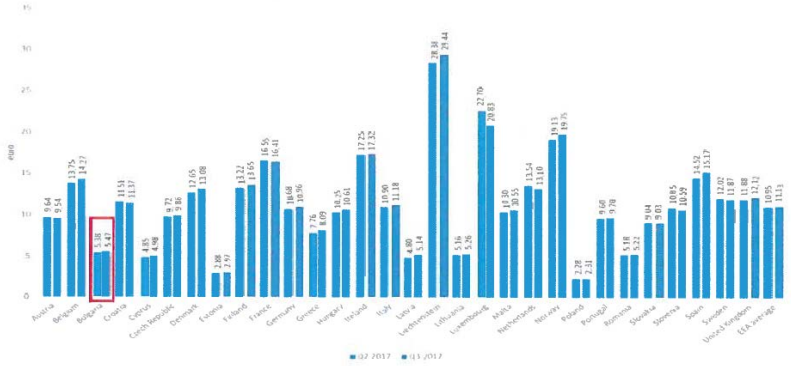

Фиг. 6. ARRPU – Среден приход на абонат на мобилни услуги (месечно) – второ и трето тримесечие 2017 г.[5]

International Roaming BEREC Benchmark Data Report April 2017 - September 2017

Една от основните функции на КРС е да стимулира пазарните участници да развиват нови технологии, но обективна пречка пред играчите на телекомуникационния пазар в България пред постигането на тази цел се явява придобиването на радиочестотен ресурс на разумна цена. Прекомерно високите такси генерират значителна финансова тежест за предприятията, която допълнително ограничава възможностите им за инвестиции в сектора. От Фиг. 7 е видна и тенденцията на ограничаване на инвестиционните програми на предприятията, в резултат на намаляващите им финансови възможности. Ръстът през 2014 г. се дължи главно на мащабното обновяване на мрежата на Теленор България. Вземайки предвид очакваните технологични скокове, свързани с оптимизацията и развитието на 4G и особено на 5G мрежовата свързаност, считаме че българските телекомуникационни оператори се нуждаят от въвеждане на по- справедливи такси за придобиване и управление на спектър от страна на Регулатора, за да бъдат адекватни инвестираните средства на целите, които България преследва по отношение на разпространението на 4G и 5G

технологията в страната.

Фиг. 7. Инвестиции в изграждане и поддържане на обществени електронни мрежи и услуги за периода 2010 – 2016 г.

Високите цени на спектъра имат обратен на желания ефект за насърчаване на развитие на мрежите и услугите. Предвид и недостатъчното количество на свободен спектър в ниските честотни ленти, твърде високата първоначална цена ще доведе до практическа непродаваемост на спектъра в евентуална тръжна процедура. Никое от заинтересованите лица няма интерес от развитието на такъв сценарий на пазара на електронни съобщителни мрежи и услуги. Възможният ефект е траен застой на растежа на пазара и развитието на технологиите. Добър пример в тази насока е свободният спектър в обхват 2.6 GHz. Високата цена там е основният фактор за липсата на желание от страна на предприятията за придобиване на честотен ресурс. В тази връзка, Теленор като цяло приветства предприетата от КРС инициатива за намаляване на цената в този обхват, но смятаме че обявените еднократни и годишни такси все още са твърди високи, за да оправдаят капиталовите инвестиции и оперативните разходи, необходими за ефективното му и ефикасно използване.

Изключително важно е цената за придобиване на радиочестотен ресурс да бъде в т. нар. Ефективна ценова зона (Фиг. 8). Неправилното позициониране на цената би довело до достигане на нереалистична цена на ресурса при евентуална състезателна процедура, а ощетяването на операторите неминуемо ще даде своето отражение и върху търговските предложения за крайните потребители на мобилни услуги.

	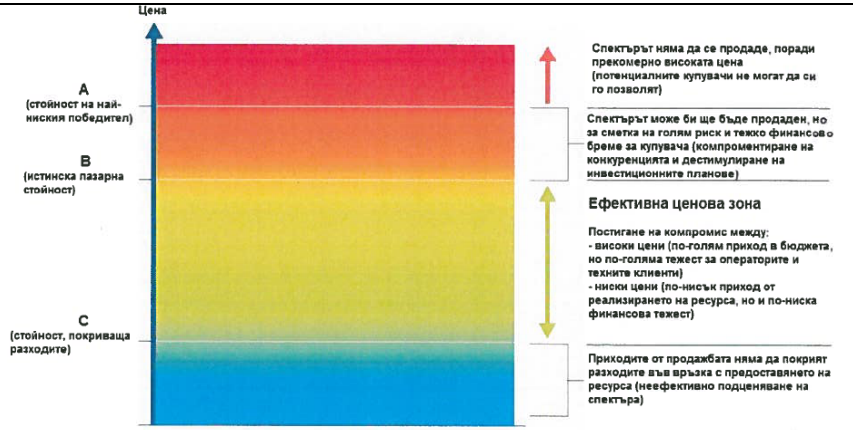 *Фиг. 8.* Ефективно ценообразуване на радиочестотен ресурс (GSMA: Effective spectrum pricing)		
Сдружение за електронни комуникации	**I. Обща бележка** С предложения на обсъждане Проект, Комисията предлага изменения в размера и начина на определяне на таксите на честотния ресурс в обхват 2.6 GHz, 3.6 GHz и 26 GHz. Съгласно мотивите, изложени към Проекта, с нормативната промяна ще се създадат условия за усвояване на честотния ресурс в обхват 2.6 GHz и за изграждане на наземни мрежи, позволяващи предоставяне на електронни съобщителни услуги, с което ще се осигури възможност предприятията да предоставят високоскоростни мобилни широколентови услуги на крайните потребители, в това число LTE. Отделно от горното промяната на начина на определянето на таксите в обхвати 3.6 GHz и 26 GHz, чрез премахване на регионалния принцип, цели по-ефективно управление на спектъра. СЕК споделя частично аргументите на КРС и изразява становище, че предложените нормативни изменения вероятно ще стимулират по-ефективно използване на честотния ресурс в посочените обхвати, както и може да повлияят благоприятно дейността на предприятията, който искат да използват спектър в обхвати 2.6 GHz, 3.6 GHz и 26 GHz. Същевременно, сдружението изразява несъгласие с практиката Тарифата да бъде изменяна без да е налице последователност, прозрачност и предвидимост в действията на Комисията. Настоящият проект е предложен на обществено обсъждане без да бъде проведен предварителен и ефективен диалог с всички заинтересовани предприятия, които диалог да очертае всички проблемни въпроси, свързани с приложението на Тарифата. Проектът води до нарушаване на принципа за равнопоставено третиране на предприятията, залегнал в ЗЕС, като се въвеждат облекчения	***Приема се по принцип***	Комисията за регулиране на съобщенията ще извърши анализ по предложенията на предприятието и ще предприеме действия по допълнително изменение на тарифата.

	само по отношение на определени мрежи, технологии и предприятия. Настоящото изменение може има позитивен ефект главно върху дейността на предприятия, които имат значително присъствие на пазара, а същевременно не се отчитат нуждите на операторите с по- малък мащаб на дейност и работещи в други обхвати на честотния спектър. Счита, че действащата Тарифа не е съобразена с динамиката на икономиката и създава необоснована финансова тежест за немалка част от предприятия, препятства предлагането на електронни съобщителни услуги и засяга неблагоприятно конкурентите условия на пазара. Липсата на оценка за пазарното измерение на стойността на ограничените ресурси, както и подход за стимулиране на използването им води до намалено или липсващо използване на определени честотни обхвати и съответно и до намалени или липсващи приходи както от такси, така и от реално осъществявана електронно съобщителна дейност. Всичко изложено се отразява негативно на развитието на телекомуникационния пазар и инвестициите в него и най-вече е в ущърб на крайните потребители. **II. Конкретни бележки** **1. По отношение липсата на мотиви към измененията и допълненията, предложени с Проекта** Сдружението изразява становище за липса на конкретни мотиви в Проекта. Няма яснота защо са избрани дадени стойности на предложените такси, както и по какъв начин промяната в подхода на определяне на част от таксите ще окаже положително въздействие върху пазара. Частични, общи мотиви са налице в приложението към решението и оценката на въздействието, но отново няма яснота за методологията на формиране на таксите. Намира посоченото за съществен порок на Проекта, който потвърждава тенденцията на непрозрачно и немотивирано определяне на таксите в Тарифата. **2. Допълнително предложение за изменение и допълнение на Проекта** Предлага КРС да разгледа, в рамките на настоящата процедура, многократно повдигания от СЕК въпрос (писма вх. № на КРС 12-01-3463/28.10.2016 г., вх. № на КРС 12-01-2189/27.07.2017 г., вх. № на КРС 12-01-3183/16.01.2017 г. и вх. на КРС 12-01-2189/27.07.2017 г.) за необходимостта от съществено редуциране на таксите, свързани с ползване на ограничен ресурс за осъществяването на електронни съобщения посредством спътникова радиослужба. Счита, че определените в чл. 2, ал. 1, т. 3.1 - т. 3.3. и чл. 7, ал. 1, т. 1 от Тарифата такси за издаване и ползване на разрешение за този вид спектър	***Не се приема***	Стойностите по предложените такси са формулирани на база на критериите заложени в чл. 142, ал. 1 и съответно на чл. 143, ал. 3 от ЗЕС. Както бе посочено по-горе КРС ще извърши анализ по предложенията на предприятието и ще предприеме действия по допълнително изменение на тарифата.

	се явяват необоснована пречка за новонавлизащи предприятия, респективно значителна финансова тежест за действащите предприятия. Подходът за определяне на таксите, както и техния размер е необходимо да бъдат определени след експертен анализ с участието на всички заинтересовани страни. **Мотивите, обосноваващи предложението ни са следните:** 2.1. Съгласно разпоредбата на чл. 53, ал. 2 от ЗЕС, Тарифата като подзаконов нормативен акт се разглежда, изменя и допълва ежегодно. Видно от законовата разпоредба, ежегодната ревизия на Тарифата е правния инструмент за синхронизиране на нормативния акт с обществените отношения, които е призван да регулира. Разпоредбата на чл. 36 от закона не ограничава възможността в рамките на обществено обсъждане да се представят и в последствие да се разглеждат предложения, които не са свързани с промените, прелвилени в първоначалния проект. Нещо повече, разпоредбата на ал. 4 на чл. 36 от ЗЕС изисква процедурата за обществено обсъждане да приключи с публикуване на страницата на Комисията в интернет на постъпилите становища, с изключение на частите, представляващи търговска тайна, приетите предложения, местата и текстовете, в които са отразени приетите предложения, и мотивите за неприетите. В тази връзка счита, че освен предложените от КРС изменения и допълнения, могат и следва да бъдат разглеждани и допълнителни предложения за изменения и допълнения, дадени от заинтересованите страни по време на обществено обсъждане. Намира за неправилна практиката на Комисията да отхвърля разглеждането на конкретни бележки на предприятията с формален мотив, че дадена бележка не е свързана с Проекта на изменение и допълнение. Посоченото не може да бъде прието за мотив за неприемане по смисъла на ЗЕС и опорочава провеждането на обществено обсъждане на даден акт в неговата цялост и логика. 2.2. Видно от Регистъра на КРС за издадени разрешения за ползване на радиочестотен спектър за спътникова радиослужба, броят на опериращите в този сегмент предприятията е малък и има тенденция на отпадане на оператори поради прекомерност на годишните такси за ползване на спектъра. Съобразно принципите на ЗЕС, регулаторната намеса и в частност прилагането на такси за ползване на ограничен ресурс е необходимо да не водят до създаване на бариери за навлизане на нови предприятия в пазара на електронни съобщителни услуги, както и до тенденция на свиване на дейността на действащите оператори. В действителност обаче, прекомерните и необосновани нива на такси за		

	ползване на този ресурс в България са причина за ограничаване или спиране на електронно съобщителна дейност на някои предприятия. Като пример може да бъде посочен един от членовете на СЕК - „Нетера“ ЕООД, който бе принуден да се откаже от разрешението си за ползване на радиочестотен спектър за спътникова радиослужба. Показателен за изложеното дотук е драстичното намаляване на броя издадени разрешения за ползване на ИООР - радиочестотен спектър за неподвижна - спътникова радиослужба през последните две години. Ако през 2016 г. броят на тези разрешения (с предоставяне на услуга) е бил 9 (девет), то към днешна дата той е едва 4 (четири). 2.3.По отношение илюстрирането на прекомерността на прилаганите в Република България такси за ползване на спектър за спътникова радиослужба, в Комисията вече са предоставяни сравнителни анализи и изчисления за дължима първоначална и годишна такса, на база на информация от държави-членки на ЕС и съседни на Република България държави. Резултатите от изчисленията сочат, че е налице значителна разлика в прилаганите такси в Република България и останалите държави. Сдружението отчита, че в отделните държави има разлика в начина на формиране на таксите и не винаги е възможно да бъде направен сравнителен анализ на идентични методи на определяне на таксите. Въпреки това намира за важно обстоятелството, че независимо от избрания метод на остойностяване на спектъра, реалната финансова тежест в даден бизнес модел на дължимата такса за ползване на ограничен ресурс е обективен факт. Разходите за такси за ограничен ресурс са елемент от формиране на бизнес план и инвестиционни намерения и изчисленията, които са представяни КРС показват непротиворечиво, че използването на ограничен ресурс за сателитна комуникация в България не дава възможност за предоставяне на конкуренти услуги на едро и дребно. В заключение, наземните комуникации и технологии като цяло изместват сателитните и в тази връзка, регулаторът е необходимо да създава условия за ефективно използване на ограничения ресурс и осъществяване на сателитни услуги в условията на конкурентен пазар. Адекватната регулация, включително в частта размер на дължимите такси е необходимо да позволява предлагането на конкурентни услуги на тези, предлагани от наземни мрежи и технологии.		
„А1 България” ЕАД	Съгласно чл. 147 от Закона за електронните съобщения (ЗЕС) размерите на таксите, които КРС събира, следва да се определят в съответствие с принципите на пропорционалност, насърчаване на конкуренцията и задоволяване на интересите на потребителите от качествени електронни съобщителни услуги. Следва да се има предвид, че една от основните цели	***Приема се по принцип***	Предложенията за промяна в размера на еднократната и годишната административна такса са приети и са отразени в §1 от постановлението. Предвид

	на ЗЕС, предвидена в чл. 4, е стимулиране на инвестициите, което е от особена важност не само предприятията, но и за потребителите. С оглед изложеното, предприятието изразява принципно положително мнение относно предприетата от страна на КРС инициатива за промени в Тарифата, касаещи таксите за издаване на разрешение за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс - радиочестотен спектър в обхват 2.6 GHz. Въпреки това обаче, предложеното намаление е недостатъчно и едва ли ще доведе до желаните резултати. Спектърът в обхват 2.6 GHz се явява "помощен" от технологична гледна точка, като неговото неизползване може в голяма степен да бъде компенсирано с преразпределение на спектър в обхват 1800 MHz. Това се потвърждава и от наличните свободни 2x70 MHz в обхват 2.6 GHz и липсата на желание от страна на предприятията за неговото ползване. От страна на дружеството нееднократно е изразявана позиция, че до настоящия момент цената за предоставяне на този спектър е нерентабилна за предприятията, предвид тези характеристики на спектъра и невъзможността от компенсиране на разходите, следствие на ниските потребителски цени. От тази гледна точка добра насока за промяна е именно аналогия на таксата за този ресурс с таксата за издаване на разрешение за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс - радиочестотен спектър в обхват 3 GHz, като най-близък обхват, при сравними разходи за изграждане на мрежа. На фона на най-ниската ефективност по използване на спектъра, предназначен за LTE технологията, която по данни на Cullen International S.A. Република България има в сравнение с другите държави- членки на Европейския съюз, текущото блокиране на ресурса в 2.6 GHz чрез силно завишени цени е допълнителна пречка за развитието на мрежите и качеството на услугите, а и не носи приходи на държавата. Следва, обаче, да се има предвид факта, че предложените от Комисията изменения не водят до необходимото намаляване на цените за ползване на спектъра в обхват 2.6 GHz и съответно да го прави рентабилен и съответно желан от предприятията. Това като цяло поставя под съмнение постигането на търсените чрез тази промяна ефективни резултати, а именцо предоставяне и реално ползване на спектъра в 2.6 GHz. Конкретните ни мотиви за това са: 1. Предложените такси за придобиване и ползване на ограничен ресурс - спектър в обхват 2.6 GHz не са съобразени със състоянието и развитието на пазара на електронни съобщения в България. По данни от Годишните доклади на КРС се вижда, че за периода от 2009 г. до 2016 г. (последният публикуван Годищен доклад) е налице тенденция за спад в		изложените аргументи в становището, считаме че размерът на годишната такса може да бъде редуциран до 40 000 лв./MHz, което е 60%, намаление, спрямо настоящата Тарифа. Значително е намален и размера на еднократната административна такса е определен на 200 000 лв./MHz.

обема на пазара у нас. Нещо повече, спадът в обема за дискутирания период е повече от 30%, което неминуемо се отразява и на инвестиционните намерения на предприятията. По-конкретно в сегмента за мобилни гласови услуги само за едногодишен период 2016 г. спрямо 2015 г. обемът на приходи бележи спад с почти 24%.

2. Следва да бъде отчетено и нивото на конкуренция, оказващо ограничително въздействие върху цените на мобилни услуги - по данни на GSMA за първото тримесечие на 2018 г. България е страната с най-нисък среден приход от абонат (ARPU) сред всички държави-членки на ЕС/ЕИЗ - възлизащ на 6 евро.

3. След направен детайлен анализ и сравнение на еднократните такси за спектъра в този обхват, въз основа на данни от Cullen International S.A., GSMA и Eurostat, се вижда, че до настоящия момента цената в България на MHz на човек от населението е най-вцеока, но при най-нисък среден приход от абонат (ARPU) и най-нисък брутен вътре|шен продукт на човек от населението в стандарти на покупателна способност (PPP, индекс EC28=100).

Държава-членка	Срок на ползване в години	Цена в Евро на MHz на човек за спектър в обхват 2,6 GHz	Среден приход от абонат (ARPU) в Евро	Брутен вътрешен продукт на човек (PPP)
Швеция	15	0,124	21,71	123
Франция	20	0,102	18,35	104
Великобритания	п.а.	0,085	19,69	107
България (съгласно действащата до момента Тарифа)	15	0,075	6,00	49
Италия	20	0,057	12,92	97
Белгия	15	0,046	19,03	118
Словения	15	0,031	16,26	83
Португалия	15	0,025	10,42	77
Испания	19,3	0,025	15,93	92
Австрия	16	0,025	15,64	128
Чехия	15	0,025	10,44	88
Румъния	15	0,024	6,15	58
Унгария	20	0,023	10,90	67
Германия	15	0,022	11,65	123
Полша	15	0,021	7,31	68
Словакия	15	0,005	10,85	77
Финландия	20	0,004	16,99	109
Холандия	20	0,003	16,25	128

Източник: *Cullen international S.A., GSMA, Eurostat*

От друга страна, направеното от Комисията предложение за намаляване на еднократната такса не е обвързана със срока на ползване, и така средната цена на човек от населението на 2x20 MHz би излязла около 0,03 евро. Важно е обаче да се обърне внимание на факта, че за да е икономически изгодно за предприятията, въпреки видимото намаление, то

	следва да се прецени много внимателно за какъв срок ще бъдат издавани разрешенията в този обхват и какви ще са процедурите при изтичане на действащите разредения за „основен“ спектър. Очакваните промени в регулаторната рамка на ЕС не дават яснота за начина на удължаване на срока на ползване на ограничен ресурс - радиочестотен спектър. Като илюстрация можем да посочим минимален срок от 10 години на разрешение за 2,6 GHz при съобразяване с изисквания на чл. 71 от ЗЕС и оставащ срок за използване на „основния“ спектър - 6 години: 1. По текущата формула еднократната административна такса за издаване на разрешение в обхват 2.6 GHz за 2x20 MHz за 10 години, би възлизала на 28 млн. лв.,като по предложението на КРС ще е налице намаление с малко над 40%. 2. В случай, че се издаде разрешение със срок, който е обвързан със срока на текущите Разрешения за ограничен ресурс спектър в обхвати 900 MHz и 1800 MHz, което е до юни 2024 г., то реално няма да е налице промяна в еднократната такса - от 16,8 млн. лв. на 16 млн. лв. или по-малко от 5%. С оглед изложеното, предприятието смята че определянето на прекомерно високите такси, ще генерира значителна финансова тежест за предприятията, която допълнително ограничава възможностите им за инвестиции в сектора. Вземайки предвид очакваните технологични скокове, свързани с оптимизацията и развитието на 4G и 5G мрежовата свързаност, счита че е налице необходимост от въвеждане на по-справедливи такси за придфбиване и използване на ограничен ресурс - спектър, за да бъдат адекватни инвестираните средства на заложените цели, както на ниво ЕС, така и в България. Към настоящия момент дружеството анализира потенциалната възможност за посрещане на увеличаващите се потребности на крайните потребители чрез промени в инфраструктурата на мрежата и при използване на текущия ограничен ресурс - спектър, в случай че промените в тарифата за таксите не покрият очакванията. По първоначални данни този сценарий би бил икономически по-изгоден в сравнение с предложеното намаление на цените за спектъра в обхват 2.6 GHz. Нещо повече, в процеса на използването на временното разрешение в обхват 2.6 GHz за изпробване на нови технически методи и технологии, издадено на предприятието, е установено че дори и при текущото предложение на КРС за намаляване на цените за спектъра в 2.6 GHz няма да е налице адекватна възвращаемост на необходимата инвестиция.		

По предложението за промяна в размера на таксите в обхват 2.6 GHz			
БТК ЕАД	Осигуряването на възможност за ползване на радиочестотен спектър в обхвати, които позволяват съществено редуциране на разходите за изграждане на мрежи, ще окаже положително влияние върху инвестиционните намерения на мобилните оператори, включително когато те са свързани и с ползването на спектър в други вече свободни обхвати. Конкретно предприятието посочва като пример спектъра в обхват 2.6 GHz. Спектърът в този обхват е подходящ за използване в мрежите от четвърто поколение в силно застроени градски зони като допълващ капацитивен слой на мрежа за предоставяне на високоскоростни безжични широколентови услуги на крайни потребители, вкл. LTE. Въпреки това, до момента няма интерес към ползването му, като основната причина за това е размерът на дължимите такси и фактът, че не са съобразени с възможностите за инвестиции на предприятията. БТК многократно е изразявала становището си за необходимостта от преразглеждане и съществено редуциране на таксите за ползване на спектър в обхват 2.6 GHz. Позицията на компанията винаги е била, че таксите за спектри със сходни характеристики би следвало да се определят по идентичен начин. В тази връзка счита за резонно предложението за промяна и структуриране на Тарифата за таксите по начин, определящ единен подход при формиране на таксите за ползването на радиочестотен ресурс в обхвати 2.6 GHz и 3.6 GHz. Сходните характеристики на спектъра в обхвати 2.6 GHz и 3.6 GHz предполага прилагане и на сходни по размер такси. В същото време, въпреки предложеното с Проекта намаление на таксите за обхват 2.6 GHz, те остават значително по-високи от тези в обхват 3.6 GHz. Последното от своя страна ще продължи да обуславя липсата на интерес от страна на оператори към спектъра в обхват 2.6 GHz. Проучване в рамките на Европейския съюз на първоначалните такси, които са събирани от регулаторните органи за предоставяне на ресурс в 2.6 GHz също потвърждава това. В таблицата по-долу е предоставена информация за цената на 1 MHz в обхват 2.6 GHz за отделни държави-членки.	***Приема се частично***	Предложението за промяна в размера на еднократната и годишната административна такса е прието и е отразено в §1 от постановлението. Предвид изложените аргументи в становището, считаме че размерът на годишната такса може да бъде редуциран до 40 000 лв./MHz, което е 60%, намаление, спрямо настоящата Тарифа.Значително е намален и размера на еднократната административна такса е определен на 200 000 лв./MHz.

Държави-членки	срок на разрешението, години	€ на MHz на човек*	БВП[1] на човек, Int$**
Швеция	15	0.124	41 854
Франция	20	0.102	37 457
Великобритания		0.085	39 308
България (действаща Тарифа)	15	0.075	19 243
Италия	20	0.057	36 347
България (действаща Тарифа)	10	0.050	19 243
Белгия	15	0.046	41 249
Словения	15	0.031	30 854
България (съгласно Проекта)	20	0.029	19 243
Португалия	15	0.025	26 780
Испания	19.3	0.025	32 068
Австрия	16	0.025	42 047
Чехия	15	0.025	30 486
Румъния	15	0.024	18 983
Унгария	20	0.023	25 525
Германия	15	0.022	39 226
Полша	15	0.021	26 595
Словакия	15	0.005	27 898
Финландия	20	0.004	37 823
Холандия	20	0.003	44 543

Източник: Cullen International, ** Световната банка*

Съгласно посочените данни, първоначалната такса по настоящата Тарифа за таксите на КРС е една от най-високите в ЕС (€ на MHz на човек*). Предложението за промяна в размера на тази такса съгласно Проекта безспорно дава своето отражение, но видно от данните в таблицата, таксата в България остава висока. В същото време, сравнение на посочените държави-членки по показател брутен вътрешен продукт на глава от населението (БВП на човек, Int$**) показва, че България е на последно място. От друга страна, доколкото се ползва сходно оборудване за реализиране на покритие в 2.6 GHz, преките разходи на българските предприятия за закупуване на единица оборудване са съизмерими с тези на предприятията от посочените в таблицата държави. В тази връзка, въпреки предложението за промяна съгласно Проекта, еднократната такса за ползване на честотен ресурс в обхват 2.6 GHz остава нерентабилно висока спрямо възможностите на предприятията за реализиране на приходи от предоставяне на електронни съобщителни услуги в България, както и за инвестиции. Предложение в посока допълнително редуциране на еднократната такса за този обхват ще създаде необходимите предпоставки за възникване на интерес от страна на операторите. На практика това означава определяне на такса в размер, ненадвишаващ 200 000 лв. за MHz

	при продължителност на разрешението за срок от 20 години. Към момента дружеството не разполага с информация за намеренията на КРС за издаване на разрешения за ползване на спектър в обхват 2.6 GHz, но в случай че засягат и продължителността на разрешенията, прави уточнението, че изложените в настоящото становище аргументи са съобразени с максимално допустимия първоначален срок на разрешенията за ползване на ограничен ресурс- радиочестотен спектър съгласно Закона за електронни съобщения (ЗЕС). Изграждането на мрежи за ползване на спектър в обхвати над 2.2 GHz има своите специфики и не може да се търси паралел с изграждането на такива в по-долните обхвати. Съществено различие е необходимостта от поддържане на повече локации (и то в градски зони), което е свързано с ползването на повече съоръжения. Техническото обезпечаване на тези локации изисква качествено ново оборудване, водещо до допълнителни разходи в съществен размер за операторите. Всичко това, както и факта, че спектърът в обхват 2.6 Hz не може да се използва самостоятелно (неприложимо е използването му в извънградски райони) оказва влияние върху инвестиционните намерения на операторите. Допълнителен фактор в тази посока е и тежестта, която произтича от размера на дължимите годишните такси за ползване на спектъра. Предвид характеристиките на този спектър предприятието е на мнение, че размерът на годишните такси за ползването му би следвало да е по-близък до тези, приложими за спектъра в 3.6 GHz, доколкото се касае за обхвати със сходни характеристики от гледна точка възможностите за изграждане на мрежи. Дори и след предложението за промяна съгласно Проекта, налице е разлика от 15 пъти спрямо размера на годишната такса на MHz за ползване на спектър в обхват 2.6 GHz. Възникване на интерес от страна на операторите би било обосновано при определяне на годишна такса на MHz в размер около 5-6000 хил. лв.		
„Теленор България" ЕАД	За целите на сравнение предприятието е изготвило анализ, базиран на цените за придобиване и ползване на спектър в 2.6 GHz в страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ), за които е налице достатъчно изчерпателна публична информация за проведените тръжни процедури по придобиване на спектър в този обхват (Фиг. 9).	***Приема се частично***	Предложението за промяна в размера на еднократната и годишната административна такса е прието и е отразено в §1 от постановлението. Предвид изложените аргументи, в становището, считаме че размерът на годишната такса може да бъде редуциран до 40 000 лв./MHz, което е 60%, намаление, спрямо настоящата

	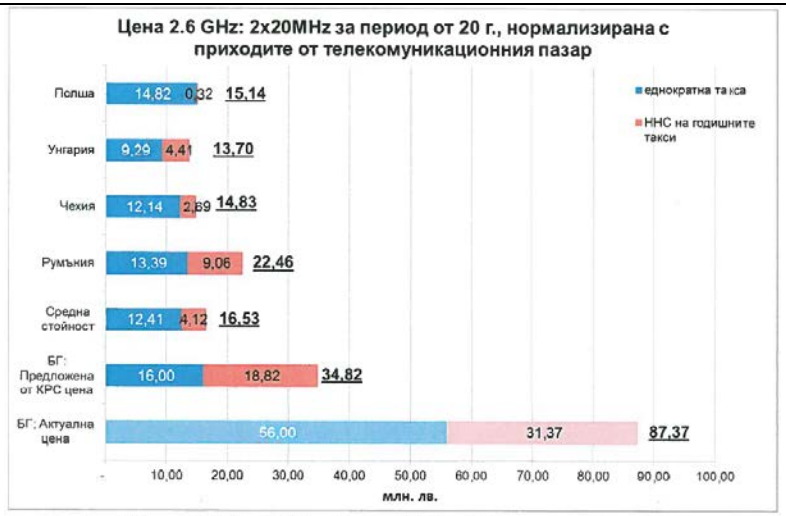 *Фиг. 9.* Цена за 2x20 MHz в 2.6 GHz за 20 години, WACC=10,10% в страните от Централна и Източна Европа За да постигне максимална обективност в сравнението, сумите платени (по данни на Cullen International) в посочените в таблицата държави са конвертирани в лева, отразяват еквивалентния размер на плащанията за придобиване на 2x20 MHz за период от 20 г. и отчитат разликите в обемите на телекомуникационните пазари в посочените страни и България (Информация за приходите от телекомуникационни услуги по държави по данни на GSMA Intelligence). Приходите от телекомуникационни услуги са избрани за нормализиращ фактор, поради това че те отразяват способността на конкретния пазар да постигне възвръщаемост от инвестирания в радиочестотен ресурс капитал. За да бъде изчислен общия размер на разходите, които един оператор ще има за периода на използване на радиочестотния ресурс, е добавена и нетната настояща стойност (ННС) на годишните такси. От приложената графика е видно, че разходите, които един оператор в България би платил за придобиване и ползване на ресурса по предложените от КРС намалени цени, са над 2 пъти по-високи от средните, платени за региона, като впечатление прави и обратната на европейската пропорция между еднократната и годишните такси.		Тарифа. Значително е намален и размера на еднократната административна такса е определен на 200 000 лв./MHz.

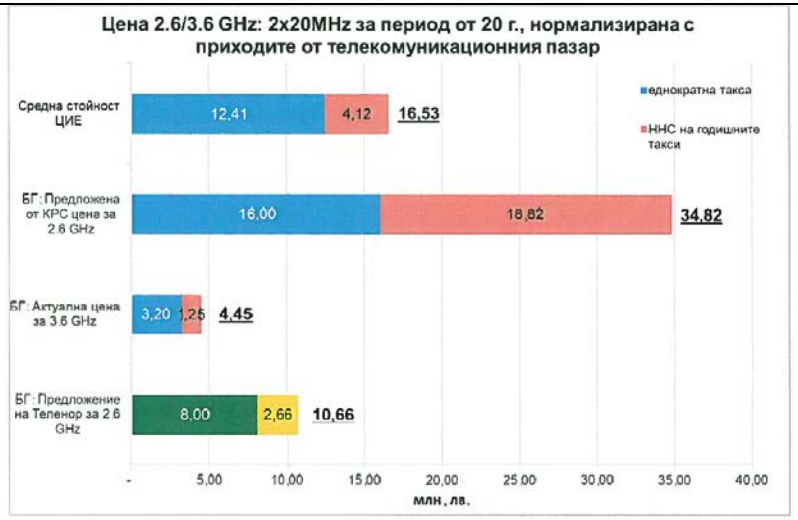

Фиг. 12. Цена за 2x20 MHz в 2.6/3.6 GHz за 20 години

На Фиг. 12 към сравнението е добавена и актуалната цена в България за придобиване на същото количество спектър (2x20MHz) в 3.6 GHz отново за 20-годишен период. На фона на представените ценови нива, смятаме че една реалистична цена за придобиване на ресурса в 2.6 GHz трябва да бъде в рамките на 8 млн. лв. еднократна такса (около 200 000 лв./MHz - двойно по-ниска от предложената от КРС) и прибл. 2,7 млн. лв. ННС на годишните такси за ползване (около 8500 лв./MHz/год. - близо 6 пъти по-ниска от предложената от КРС). Предложените от предприятието цени са по-ниски от средното ниво, постигнато в страните от ЦИЕ, а аргументацията за това е следната:

1. На първо място, цените на които е придобит ресурс в 2.6 GHz в сравнимите с България страни от ЦИЕ са резултат от проведени тръжни процедури, което означава че са завишени допълнително поради наддаване от страна на участниците в търга. От друга страна, за операторите в посочените страни е било задължително условието да получат (и платят) за ресурс в 2.6 GHz, тъй като той е продаван в комбинация със силно атрактивната нискочестотна лента 800 MHz. Това е и причината предприятието да смята, че спектърът в 2.6 GHz е продаван на висока цена, дори и да не е бил желан от операторите, тъй като на практика те са били задължени да го придобият, за да си осигурят достъп до нискочестотен спектър.
2. Пропорцията между размера на еднократната такса и годишните такси за ползване на ресурса трябва да бъде сходна с постигнатата средна такава в страните от ЦИЕ. България е единствената страна, в която ННС на годишните такси е по-висока от еднократната такса за придобиване.

	3. С така предложените от КРС промени в Тарифата за таксите, Комисията поставя в една и съща категория радиочестотния спектър в обхват 2.6 GHz с този в обхват 3.6 GHz. Така предложената разлика в цената между двата радиочестотни обхвата е необоснована и трябва да бъде значително намалена. Радиочестотният ресурс в 2.6 GHz за момента е по-привлекателен инвестиционно от този в 3.6 GHz, но разликата в цената му не може да бъде 5 пъти по отношение на еднократната такса и 15 пъти по отношение на годишната такава (както е предложено в момента от КРС). 4. Цените за 2.6 GHz трябва да бъдат по-ниски от средните в ЦИЕ и поради неконкурентната позиция, заемана от българските мобилни оператори спрямо чуждите такива. Справка в Cullen International показва количеството спектър, усвоен от мобилните оператори по държави и радиочестотни обхвати (Фиг. 13). Липсата на достатъчен радиочестотен спектър, осигуряващ възможности за развитие на мрежи от ново поколение ограничава възможностите на мобилните оператори да предоставят качествени и съвременни мобилни продукти и услуги. Усвояването на спектър в 2.6 GHz би могло да компенсира поне малко изоставането на страната ни в развитието на широколентовите технологии. Но това, разбира се е възможно само ако цената е достатъчно адекватна на пазарната ситуация. *Фиг. 13.* Радиочестотен спектър, усвоен от мобилните оператори в Европа На фона на цялостната макроикономическа обстановка в България,		

	поставяща ни в неконкурентна позиция спрямо останалите страни-членки на ЕС, както и отчитайки тенденцията на свиване на приходите на мобилните оператори, дружеството смята, че намесата на КРС като Регулатор разбиращ добре телекомуникационния бизнес и работещ заедно с него, е крайно необходима за стимулиране на пазара и подобряването на качеството на услугите, предоставяни на крайни клиенти. Един от лостовете за тази намеса е именно допълнителното намаляване на предложените от Комисията такси за придобиване/ползване на честотен ресурс в 2.6 GHz. Запазването на размера на предложените от КРС цени (които дори намалени - остават на необосновано високо равнище) би довело до липса на инвестиционен интерес от страна на предприятията, опериращи в отрасъла. Това неминуемо би ощетило както крайните потребители (от гледна точка на услугите, които получават), така и държавния бюджет (от гледна точка на допълнителни приходи, които могат да бъдат генерирани от реализацията на радиочестотния спектър в обхват 2.6 GHz). В заключение, предприятието обръща внимание, че инвестицията на дадена компания в спектър е стратегическа и е свързана с многобройни вътрешни и външни фактори и процеси.		
„А1 България" ЕАД	На фона на цялостната макроикономическа обстановка в България, както и отчитайки тенденцията на свиване на приходите на мобилните оператори, то конкретни действия от страна на КРС в посока намаляването на таксите за придобиване и ползване на честотен ресурс, които са твърде тежко перо в бюджетите на предприятията, са крайно необходими. КРС следва да предложи намаляване на еднократната административна такса за ползване на честотни ленти в обхват 2.6 GHz до нива от 220 000 лв. на MHz. Наред с това, годишната такса, дължима за осъществяване на електронни съобщения в този обхват, също следва да бъде намалена и да не надвишава 11 000 лв. за 1 MHz.	***Приема се по принцип***	Предложението за промяна в размера на еднократната административна такса е прието и е отразено в §1 от постановлението. Предвид изложените аргументи в становището, считаме че размерът на годишната такса може да бъде редуциран до 40 000 лв./MHz, което е 60%, намаление, спрямо настоящата Тарифа. Значително е намален и размера на еднократната административна такса е определен на 200 000 лв./MHz.
По предложението за промяна в начина на определяне на таксите в обхвати 3.6 GHz и 26 GHz			
Няма предложения.			